Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lausunto

1.9.2026

VN/12/2026
VN/12/2026-TEM-76

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijalausunto: Hallituksen esitys eduskunnalle työneuvoston ja yhteistoiminta- asiamiehen toimiston lakkauttamista ja tehtävien siirtämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 132/2026 vp)

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle työneuvoston ja yhteistoiminta- asiamiehen toimiston lakkauttamista ja tehtävien siirtämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 132/2026 vp). Työ- ja elinkeinoministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa.

Esityksen tausta ja sisältö

Esityksessä ehdotetaan lakkautettavaksi työneuvosto ja yhteistoiminta-asiamiehen toimisto. Esityksen taustalla ovat valtionhallinnon säästö- ja tehostamistoimet, joita selostetaan tarkemmin hallituksen esityksessä (HE 132/2026 vp, s. 5).

Työneuvosto on työ- ja elinkeinoministeriön alainen toiminnassaan riippumaton erityisviranomainen, jonka kokoonpano on kolmikantainen. Työneuvoston pääasiallisena tehtävänä on toimia lausunto- ja muutoksenhakuviranomaisena.

Työneuvosto voi antaa lausuntoja työaikalain, vuosilomalain, työturvallisuuslain ja nuorista työntekijöistä annetun lain soveltamisesta ja tulkinnasta sekä yhteistoimintalain ja yritysryhmäyhteistoimintalain soveltamisesta yritykseen. Lausuntoa voivat pyytää työmarkkinakeskusjärjestöt ja eräät viranomaiset. Yksittäiset työnantajat tai työntekijät eivät voi pyytää lausuntoa. Lausunnot eivät ole oikeudellisesti sitovia, vaan suositusluonteisia. Lausuntoja ovat viime vuosina pyytäneet lähinnä palkansaajakeskusjärjestöt ja työsuojeluviranomainen.

Työneuvosto ratkaisee myös työaikalain 39 §:ään ja nuorista työntekijöistä annetun lain 15 §:ään perustuvista työsuojelun poikkeuslupa-asioista tehdyt oikaisuvaatimukset. Työneuvoston oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haetaan muutosta työtuomioistuimelta.

Viime vuosina työneuvosto on antanut vuosittain keskimäärin neljä lausuntoa ja ratkaissut 11 oikaisuvaatimusasiaa.

Yhteistoiminta-asiamiehen tehtävänä on yhteistoimintalain ja muun yhteistoimintalainsäädännön sekä henkilöstörahastolain noudattamisen valvonta, niihin liittyvä neuvonta ja työnantajan ja työntekijöiden välisen yhteistoiminnan edistäminen. Lisäksi yhteistoiminta-asiamies valvoo henkilöstörahastoja ja ylläpitää henkilöstörahastorekisteriä. Henkilöstörahastojen määrä on kasvanut viime vuosina, ja niitä koskevat yhteydenotot muodostavat karkeasti arvioituna jo puolet yhteistoiminta-asiamiehen toimiston vuosittain saamista yhteydenotoista. Henkilöstörahastojen määrän kasvu olisi joka tapauksessa johtanut valvontatehtävien tarkastelutarpeeseen lähitulevaisuudessa.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Työ- ja elinkeinoministeriö				
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001		kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

Esityksen tavoitteena on tehostaa työelämälainsäädännön valvontatehtävien organisointia ja pyrkiä säästämään valtionhallinnon toimintamenoja. Työneuvoston vuosittaiset toimintamenot ovat olleet noin 200 000 euroa ja yhteistoiminta-asiamiehen toimiston noin 440 000 euroa.

Työneuvoston ja yhteistoiminta-asiamiehen toimiston nykyisiä tehtäviä järjesteltäisiin uudelleen. Työneuvoston lausunto- ja oikaisuvaatimustehtävistä luovuttaisiin. Työsuojelun poikkeuslupa-asioiden muutoksenhaku keskitettäisiin työtuomioistuimeen, yhteistoimintalainsäädännön valvonta työsuojeluviranomaiselle ja henkilöstörahastojen valvonta sekä henkilöstörahastorekisterin ylläpito Patentti- ja rekisterihallitukselle.

Henkilöstörahastojen valvonnasta Patentti- ja rekisterihallitukselle aiheutuvien kustannusten kattamiseksi ehdotetaan otettavaksi käyttöön uusi henkilöstörahaston valvontamaksu.

Lainsäädäntömuutosten ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2027. Työneuvosto jatkaisi toimintaansa vielä siirtymäkauden ajan 31.3.2027 asti. Siirtymäkauden aikana työneuvostossa käsiteltäisiin loppuun ennen lain voimaantuloa vireille tulleet lausunto- ja oikaisuvaatimusasiat.

Esityksen vaikutukset

Esityksellä on vaikutuksia etenkin julkiseen talouteen, uudelleenjärjestelyiden kohteena olevien viranomaisten toimintaan ja niiden henkilöstöön sekä työelämään (HE 132/2026 vp, s. 39–48).

Uudistuksen myötä työneuvoston ja yhteistoiminta-asiamiehen nykyisiä tehtäviä siirtyisi uusille viranomaisille. Valtionhallinnon toimintamenojen säästöt työneuvoston ja yhteistoiminta-asiamiehen toimiston lakkauttamisesta olisivat vuositasolla karkeasti arvioituna yhteensä 125 000–195 000 euroa riippuen uusille viranomaisille kohdennettavista resursseista. Säästöt muodostuisivat henkilöstökuluista ja viranomaisten päällekkäisistä toimintamenoista.

Lisäsäästöjä valtion toimintamenoihin toisi myös esityksessä ehdotettava henkilöstörahastojen valvontamaksu. Tarkoituksena on, että henkilöstörahastoilta perittävillä valvonta- ja suoritemaksuilla voitaisiin jatkossa kattaa henkilöstörahastojen valvonnasta Patentti- ja rekisterihallitukselle aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti. Valvontamaksu on mitoitettu tasoltaan varsin maltilliseksi eikä maksun käyttöönoton siten arvioida vaikuttavan kielteisesti uusien henkilöstörahastojen perustamiseen.

Virkojen siirtyminen toimintojen uudelleenjärjestelyn yhteydessä määräytyy valtion virkamieslain 5 ja 5 a – c §:n mukaisesti. Työneuvoston ja yhteistoiminta-asiamiehen toimiston nykyiset virat siirtyisivät määräaikaista yhteistoiminta-asiamiehen virkaa lukuun ottamatta uusiin viranomaisiin. Resurssisiirroin turvattaisiin työsuojeluviranomaisen, Patentti- ja rekisterihallituksen ja työtuomioistuimen edellytyksiä uusien tehtävien hoitamiseen.

Tehtävien uudelleenjärjestelystä syntyvät kustannukset katettaisiin olemassa olevista määrärahoista, eivätkä ne edellytä lisärahoitusta. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenoista tehtäisiin työtuomioistuimelle, työsuojeluviranomaiselle ja Patentti- ja rekisterihallitukselle siirtyvien tehtävien johdosta tarvittavat määrärahasiirrot.

Työneuvoston lausuntotehtävien lakkauttamisella olisi työelämävaikutuksia. Lausunnoilla on voitu edesauttaa sovinnon löytämistä työpaikoilla, ohjata työsuojeluviranomaisen valvontatoimintaa ja yhdenmukaistaa työlainsäädännön tulkintaa työmarkkinoilla. Lausuntojen merkitystä varsinaisena yksilön oikeussuojakeinona heikentää kuitenkin se, että lausunnot eivät ole oikeudellisesti sitovia eikä lausuntopyynnön tekemiseen ole ollut oikeutta yksittäisillä työntekijöillä tai työnantajilla. Lausuntoa on ylipäätänsä ollut mahdollista pyytää vain tiettyjen työsuhteessa sovellettavien säädösten tulkinnasta ja soveltamisesta, ei esimerkiksi työsopimuslaista. Tarve työneuvoston lausunnoille on vireille tulleiden asioiden määrän perusteella ollut viime vuosina verrattain vähäinen.

Lausuntotehtävien lakkauttamisen mahdolliset vaikutukset riitaisuuksien pitkittymiseen ja asianosaisten lisääntyviin kustannuksiin on esityksessä arvioitu yksittäistapauksellisiksi ja riski tuomioistuimiin etenevien riita-asioiden määrän lisääntymisestä vähäiseksi.

Työsuojelun poikkeuslupa-asioiden muutoksenhaku keskitettäisiin työtuomioistuimeen. Ratkaisu turvaa poikkeuslupa-asioiden edellyttämän työoikeudellisen asiantuntemuksen ja joutuisan käsittelyn. Työtuomioistuimen resursoinnin ja valitusasioiden käsittelyn kannalta merkityksellistä on lisäksi se, että poikkeuslupa-asioita käsittelevään kokoonpanoon kuuluisi jatkossa myös työsuojeluasioihin perehtynyt asiantuntijajäsen. Esityksessä ehdotetaan, että työtuomioistuimen oikeudenkäyntimaksua alennetaan merkittävästi nykyisestä työsuojelun poikkeuslupa-asioita koskevissa valituksissa. Näin varmistetaan, ettei oikeudenkäyntimaksun taso muodosta estettä muutoksenhaulle työtuomioistuimessa. Ehdotuksen vaikutukset kohdistuvat etenkin työnantajiin, jotka tekevät valtaosan työsuojelun poikkeuslupia koskevista valituksista.

Yhteistoiminta-asiamiehen viran lakkauttamisella voisi olla merkitystä etenkin niin sanotun ennakollisen valvontatoiminnan kannalta. Yhteistoiminta-asiamies on edistänyt yhteistoimintalainsäädännön ja henkilöstörahastolain noudattamista tarjoamalla muun muassa neuvontaa, julkaisemalla ohjeistuksia ja järjestämällä koulutuksia. Uusissa valvontaviranomaisissa erityisviranomaiselle kuuluneita tehtäviä ei välttämättä voitaisi toteuttaa täysin nykytilaa vastaavasti. Työsuojeluviranomaisella ennakolliset toimet ovat kuitenkin jo nykyisin merkittävä osa valvontatyötä, mikä turvaisi jatkossakin yhteistoimintalainsäädännön noudattamisen tehokasta valvontaa. Yhteistoimintalain soveltamisalan nosto vähintään 50 työntekijän yrityksiin voi pidemmällä aikavälillä vähentää viranomaisneuvonnan tarvetta, joka on ollut merkittävin etenkin pienemmissä yrityksissä. Valvontatehtävien määrää rajaa jossain määrin myös työehtosopimusosapuolille kuuluva yhteistoimintamääräysten valvonta.

Uudistus merkitsi muutosta etenkin Patentti- ja rekisterihallituksen tehtäväkenttään, joka on tähän mennessä toiminut ensisijaisesti rekisteriviranomaisena. Siirtyvin määrärahoin ja resurssein turvattaisiin edellytyksiä myös luonteeltaan ennakollisemman valvonnan, kuten neuvontatehtävien jatkumiseen Patentti- ja rekisterihallituksessa.

Uusissa valvontaviranomaisissa työneuvostolta ja yhteistoiminta-asiamiehen toimistolta siirtyviä resursseja voitaneen mahdollisuuksien mukaan kohdentaa myös viranomaisten nykyisiin tehtäviin, jolloin ne olisivat nykyistä laajemmassa käytössä.

Katariina Jämsén
Erityisasiantuntija
Työ- ja elinkeinoministeriö

Jakelu Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta